

גיליון מס' 499 פרשת מקץ-חנוכה
תשפ"ג שנה אחת עשרה

בברכת
חנוכה שמח
חודש טוב
ושבת שלום
יצחק גולדשטון

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

"בהלכות חנוכה" (ב)

- א. שמעתי מרבינו זללה"ה דאיסור מלאכה שנהגו הנשים בזמן הדלקת נר חנוכה הריהו כגדרי איסור מלאכה בחוה"מ, וחמור ממנו, שבחוה"מ מותר לשתוף את הבית ולאפות ולבשל לצורך המועד, אבל בחצי שעה של זמן הדלקת נ"ח יש להימנע מכל דבר, אבל אין איסור להכניס עיסה לתנור קודם ההדלקה, ולהוציאה אחר חצי השעה.
- ב. עוד שמעתי מרבינו זצ"ל דאף אם כמה מבני הבית מדליקים במקום אחד יש ענין שכל אחד יניח אצלו שמש, ואף שבמ"ב (סי' תרע"ג סק"ח) כתב דרק אם כ"א מניח נרותיו במקום מיוחד צריך להניח שמש אצל כל אחד ואחד מ"מ יש לזה טעם ע"פ קבלה. וכנראה כוונתו למש"כ רבינו יצחק בן הראב"ד בקונטרס סוד הדלקת נרות חנוכה (נד' בס' הזכרון לר"י הוטנר עמ' תל"ח) וז"ל: ל"ו פתילות לנרות מצוה, וח' פתילות של חול לח' לילות א' בכל לילה, כשתצרך חשבון הח' פתילות עם הל"ו יעלו מ"ד כחשבון ד"ם, והכוונה שהזהיר בהם ינצל מדם, ועוד צריך לעשות פתילה אחרת ארוכה כדי לקשור בה כל המ"ד פתילות ועמה יעלה מ"ה, וענין סוד המ"ה פתילות הוא סוד החותם הנז' שעולה מ"ה, והוא סוד חותם ספירת החכמה שר"ל כ"ח מ"ה עכ"ל. וע"ע בקב הישר (סי' צ"ו): שהנר השמש הוא דוגמת הכהן שהיה מדליק נרות בבית המקדש ודוגמת שרפי מעלה המדליקין בוצינין קדישין שיאירו פני כסא כבודו יתברך. עכ"ל. ובהגהות מהר"ל כתב: הנרות של חנוכה עם השמשים הם מ"ד כמנין ל"ב ח"ד רצוני לומר בשעת הדלקה צריך שיכוון ל"ב ח"ד לא"ל אח"ד וגם כן ל"ב ח"ד ראשי תיבות חיוב הדלקה לכבוד הבורא.
- ג. מש"כ המ"ב (סי' תרע"ג סק"ח) דראוי שכ"א יעשה לו מנורה יפה לפי כחו, אמר רבינו זצלה"ה דהיינו שאם עושה מנורה צריך שיעשנה יפה, אבל אין דין לעשות מנורה לנ"ח ואפשר להדליק בכוסיות. [א"ה וכן מוכח מדין מילא קערה שמן והקיפה פתילות]. ובס' נר חנוכה (פ"ו הערה ב') הביא ששאל מרבינו דהא ק"ל (בס' תרנ"ו) הידור מצוה עד שליש, ומנורה של כסף היא הרבה יותר משליש, והשיב רבינו שלא אמרו שליש אלא בהידור מצוה, אבל לכבוד המצוה ראוי להוציא אף יותר משליש. (א"ה, לכאורה בנ"ח שהוא לפרסומא ניסא בלא"ה לא נאמר שיעור שליש כמש"כ הבה"ל סי' תרנ"ו).
- ד. הורה רבינו ז"ל שעיקר החיוב להדליק נר חנוכה בבית שאוכלים בו, ומרן החזו"א החמיר שלכתחילה צריך אף לישן באותו מקום, אבל בדיעבד אם אי אפשר לו, יכול ללון בבית אחר דאז מיקרי שעקר דירתו אחר ההדלקה, וכן הורה לרבינו שהיה אברך צעיר והיה סועד אצל אביו הקה"י ז"ל וישן בביתו והורה לו שידליק בביתו תחילה בלי ברכה, ואח"כ ילך להשתתף בהדלקה אצל אביו וישמע שם הברכות, אבל הנוסע לשת ליער אחרת וחוזר במ"ש לעירו והורה מרן החזו"א דדינו שונה ובע"ש יסגור התריסים בביתו שיהא ניכר שאינו נמצא שם, או שיבקש מאחר שידליק נ"ח בביתו ג"כ מפני מראית העין וידליק במקום המצאו, ובמ"ש ימנה שליח להדליק בביתו בברכה, ובמקום המצאו ידליק וישמע מאחר הברכה לצאת השיטות שמברכים על הראי', ואמר רבינו שקטנים לא ידליקו ואינם צריכים לשמוע מאחר.
- ה. עוד אמר רבינו זצוק"ל בשם החזו"א שמוטב שבחורי הישיבה יאכלו בחדרי הישינה לפחות ב' סעודות, ואחת מהם עם פת, וידליקו את נרות החנוכה בחדרים, עכת"ד. בישיבה מסוימת שאסרה על הבחורים להדליק נרות חנוכה בחדרים הורה רבינו זצ"ל שבדיעבד ידליקו בחדר אוכל, ומלבד זה ידליקו כל אחד נר אחד בחדרי הישינה, ואמר ששטות היא לחשוש שמא ע"י ריבוי הנרות ישרף הבית, ושומר מצוה לא ידע דבר רע. ואמר רבנו בשם גיסו יבלח"א הג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א שהאוכל את ארוחותיו במסעדה, לא ידליק שם נרות חנוכה שאין לו שם שום קביעות.

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

בפרק מ"ג פסוק י"א נאמר "קחו מזמרת הארץ בכלים מעט צרי והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאות ולוט בטנים ושקדים" והקשה רבינו מאי נפקא מיניה מהו המנחה ששלחו ליוסף, היה לפסוק לכתוב קחו מזמרת הארץ, ויש כאן בפסוק כמה תיבות לכאורה מיותרות, (א) פירוט המנחה (ב) בכליכם (ג) והורידו, והיה די לומר קחו לאיש מזמרת הארץ ויתרין רבינו כדרכו כאשר יעקב רואה שתכפו עליו צרות, הכין את עצמו להתחזק בברכות כעין שתיוקן דוד המלך 100 ברכות ביום, ועל זה רמז רש"י מזמרת הארץ וכו' שהכל מזמרין עליו שהוא בא לעולם, שהברכות נקראים זמירות מלשון "פסוקי דזמרה", ואם כן יעקב רומז לבניו להתחזק בברכות, ובזכות זה תהיה הישועה, ובפסוקים אלו מרומזים 9 ברכות שיהיו תיקון לתשעה שבטים. (למעט יוסף בנימין וראובן שלא היו במכירת יוסף) 1) בכליכם כלים שלכם רמז לברכה על טבילת כלים. שאם יורידו המנחה בכלי אחר לא חייב כלי זה בטבילה שהרי אינם משתמשים בו, (2) והורידו – תפילת הדרך (3) "צרי" זהו ציפורן שמברכים עליו ברכת בורא מיני בשמים (4) דבש – שהכל (5) נכאת – כתב רש"י זהו שעוה שמדליקים בו אש – וברכתו בורא מאורי האש. (6) "לוט" הרואה אשתו של לוט מברך ברוך זוכר הצדיקים – שהקב"ה זכר את אברהם והציל את לוט (7) בוטנים – אדמה (8) שקדים – העץ (9) שובו אל האיש – מרמז שיברכו עליו שחלק מכבודו לבשר ודם משום שלא ראו אותו 30 יום (ואולי אפשר להוסיף שלא נמנה כאן ברכת שחלק מחמתו ליראיו משום שכל זמן שיעקב חי והוא גדול הדור אין מברכים ברכה זו על יוסף וזה מרומז "שובו אל האיש", שהוא לשון ברכה על איש חשוב כמו מלך ולא מדין גדול הדור) ואע"פ שיעקב לא ידע ממכירת יוסף. מכל מקום מן השמים סיבבו כן לתקן את השבטים, ועיין בב"ח סי' מ"ו שכתב שעד היום הזה ברכות בכוונה מביא את השפע של חיים ארוכים, וכל זה רמז לגלות שלנו שנקרא גלות יוסף, והתיקון הוא להתחזק ב – מאה ברכות בכוונה. (י"ש"כ גדול לחתנא דבי נשיאה הגאון הגדול רבי יצחק קולדצקי שליט"א על מסירת הדברים)

לכל ידידי היקרים קוראי ולומדי הגליון "דברי שי"ח"

ב"ה ובסייעתא דשמיא גדולה הנני עומד בפני הוצאה לאור של הכרך הראשון של הספר שרבים ציפו לו "דברי שי"ח", נותרו עדין כמה אפשרויות הנצחה בספר זה, ממון רב הושקע בהגהה בעריכה ובעימוד למען נוכל להציא דבר נאה ומכובד לכבודה של תורה בואו והיו שותפים בספר חשוב זה לע"נ הטוהרה של רבינו מרן שר התורה ונתזכו שיהיו שפתותיו דובבות ויהיה למליץ יוסף לכל השותפים בהפצת דברי תורתו, ניתן לפנות למס': 053-3145900 בברכת חנוכה שמח יצחק גולדשטון

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שְׁנַיִם קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

הגאון המופלא רבי צבי פסח פראנק זצ"ל

(הוסיף רבינו - אף שאיני מבין זה, אבל כך אמר). למחרת אמר כי הדין הוא שצריך לחזור, ואז עלתה שאלה בנוגע למה שהתנו אם הרב יפסוק כצד אחד - אם כאמירה ראשונה או כאמירה אחרונה... אבל עצם הפסק זה פלא כי ב"ביאור הלכה" (סי' קי"ז ס"ג) כתב שמהני. (ועיין עוד "ביאור הלכה" סימן תפ"ז ס"א ד"ה תוך כ"ד). (ספר דרך שיחה) רצ"פ שקוע בתלמודו

שאלה פחות משהו פרוטה

כתב הגאון רבי יצחק זילברשטיין: סיפרתי לגיסי רבינו זצ"ל, במעשה באחד ששאל עט מחבירו ונאנס בידו, ופטרו הגאון רבי צבי פסח, על סמך דברי הגמרא בפרק השואל, דמספקא ליה אם חייב על שאלה לעשות בה פחות משהו פרוטה (ונפסק בשו"ע חו"מ שמו"ו י' כך), וגם השואל עט לכתוב בו דבר מה הרי ההנאה פחות משהו פרוטה, ופטור עליה. ואמר גיסי שהוא הדין לגבי הלוקח שופר לתקוע בה, שבימינו לא נוהגין ליטול פרוטה על תקיעות, ממילא נחשב הדבר לשאלה לעשות בה פחות משהו פרוטה ופטור על אונסים (לחושבי שמו' לרמ"ע יקבזון עמוד קי"ח, ע"ש).

טעה בקריאה של ימי החנוכה

נשאל רבינו: בשו"ת הר צבי (חלק או"ח סימן ס"ו) להגאון רבי צבי פסח פראנק דן, בטעה ביום חמישי של חנוכה, וקרא ללוי, פרק אחד בן בקר וגו' מביום השישי, פר אחד בן בקר וגו', מביום השישי, ומסיק דמהני אף שהקריאה לא מחיובא דהיום ע"ש. מה דעת כת"ר?

תשובה: דבריו צ"ע ומסתבר שצריך לחזור ולקרוא (ספר מעט דבר ח"ג עמוד ע"ט)

החזיקו אותו בעולם כדי שיהיה לו נחת רוח

את העובדא הבאה סיפר לרבינו, הגאון רבי אליהו מן: יהודי מארצות הברית התייעץ פעם עם רבי הירש פסח, האם לשלוח את בנו לארץ ישראל, היה זה בימי שלטון האנגלים, כשהיו רציחות על ידי ערבים, עוד לפני קום המדינה, ר' הירש פסח ייעץ לו כי יעלה לארץ ישראל. הסוף היה שהוא עלה ונהרג ע"י ערבים. כשהדבר נודע לר' הירש פסח הוא הצטער מאוד שעל ידו התגלגל דבר זה. והנה באחת השנים גשגש נכדו של ר' הירש פסח באדם אחד, והתגלגלה השיחה ונודע שהוא קרוב משפחה של הבחור הנהרג הנ"ל, והוא סיפר שאבי הבחור היה בתפקיד 'סנטור' בארצות הברית, ובתקופה ההיא ה'נציב' העליון של הבריטים בארץ ישראל היה רשע נורא ועבד יד אחת עם הערבים, ומנע כניסת יהודים לארץ, ועוד, ולכן היו ליהודים סכנות גדולות, והסנטור הזה מחמת שבנו נרצח הרעיש את העולם, ומחמתו החליפו את הנציב העליון, והבא אחריו כבר נתן רשיונות עליה ליהודים רבים וביניהם רבנים, ועל ידו התגלגל שבאו אלפי יהודים.

"הלכתי מיד לספר את זה לסבא הרב פראנק" סיים הנכד, וזה היה נחמא רבתא בשבילו, ולמחרת נפטר. רבינו שמע את כל העובדא והגיב בהשתאות: כנראה החזיקו אותו בזה העולם עד שיהיה לו גם נחת רוח זו - שתנוח דעתו! (כל משאלותיך עמוד י"א)

רבי צבי פסח פראנק

רבי צבי פסח זצ"ל היה דודו זקינו של רבינו, כי הוא והגאון רבי אריה לוי היה חתנים אצל הגאון רבי דוד שפירא זצ"ל, ורבי אריה כידוע היה זקינו של אשת חבר הרבנית בת שבע קניבסקי ע"ה, אבי אמה הרבנית שינא חיה אלישיב ע"ה. אשת מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל.

ניצלה בזכות החסד

והרבנית קניבסקי ע"ה היתה מרבה לספר סיפור מדהים שאירע עם אמה בהיותה תינוקת קטנה. שפעם אחת הניחה האמה הרבנית צפורה לוי קערת מים שמילאו מבור המים בחצר, ובתה (שינא חיה, לימים אלישיב) שהיתה תינוקת בת כחודשיים שכבה על המיטה הסמוכה, והאם ירדה רגע לחנות מכולת.

ופגשה איש למטה ואמר לה שצמא מאד ורוצה לשתות מים, אמרה לו, בבקשה תחכה רגע אני רק אכנס למכולת ואחזור ותן לך לשתות, אמר לה אני כ"כ צמא ורוצה לשתות דוקא עכשיו ואיני יכול להמתין אף רגע אחד.

היא ריחמה עליו, וחזרה לביתה להביא לו לשתות, והנה לחרדתה היא מגלה שהתינוקת נפלה לתוך קערת המים, ורק חלק מהראש מציץ חוץ למים, ואם היתה מתעכבת אף לרגע קט, כבר לא הי' את מי להציל, וכשירדה לתת לאיש לשתות כבר לא היה.

ומרוב התפעלות הנס היא רצה לגיסה הגאון ר' צבי פסח פראנק זצ"ל, וסיפרה כל הסיפור הנ"ל, אמר לה שאם נעשה לה נס כזה נס גדול, בודאי היא מיועדת לגדול הדור. ואכן התינוקת גדלה וזכתה להינשא למרן רבינו יוסף שלום אלישיב זצוק"ל.

הגיסים (משמאל לימין) רבי אריה לוי ורבי צבי פסח פראנק

דיברו מזה הרבה

וסיפר נהגו ומקורבו של רבינו הר"ר ישעי' אפשטיין: שכמה פעמים שמע מרבינו על תקופת צעירותו, עת למד בישיבה 'לומז'א' בפתח תקוה, והפליג בשבחו של הגאון רבי שמואל רוזובסקי, שהיה אז ממציוני הישיבה, והוסיף שזוכר את בואו של ר' שמואל בברית האירוסין עם בת הגאון רבי צבי פסח זצ"ל "ודיברו מזה הרבה אז" כלשונו של רבינו. [ואגב, בן רבינו רבי שאול קניבסקי ציין, כי כשהיה מזכיר רבינו את שמו של הרצ"פ היה מזכיר בשמו "רבי צבי פסח" ולא רבי הירש פסח כמו שרגילים אנשי ירושלים].

לחזור תכ"ד מהזכרה מוטעת

וידוע שרבי צבי פסח העריץ מאוד את הגרי"ש אלישיב וכבר בהיותו אברך צעיר לימים טרם מלאו שלושים לו שנה, צירף אותו לשבת בבי דינא רבא שלו בירושלים, לצד זקניו וטובי הרבנים. ובמשך השנים שמע רבינו מחמיו הרב אלישיב פסקים שונים מרבי צבי פסח.

סיפר רבינו: שמעתי מחמי מרן זצ"ל, שהיו שני ת"ח שהתווכחו ביניהם, בענין אם מהני לחזור תוך כדי דיבור מהזכרה מוטעת (כגון באמר ותן טל ומטר כדן, וחזר ואמר תכ"ד ותן ברכה), וסיכמו שישאלו את ר' הירש פסח פרנק זצ"ל, וכל אחד התחייב שאם יפסוק כצד אחד יתן הצד השני סכום גדול של כסף. הלכו לשאול ופסק שא"צ לחזור.

אמר הצד השני (שאמר שצריך לחזור) לר' הירש פסח: רבי, אין כאן שאלה של לחזור או לא, יש כאן שאלה של התחייבות כספית גדולה... ואמר: אם כן אני צריך לעיין, ואמר להם שיבואו למחר